

**Protopopul și pedagogul mureșean Simeon Popescu (1848-1919).
Un ultim omagiu adus de Liga Culturală prin
savantul Nicolae Iorga și preotul-profesor Gheorghe Cotenescu**

RADU PETRESCU
București

Abstract

The Protopope and Pedagogue Simeon Popescu (1848-1919). A Final Tribute Paid by Nicolae Iorga from The Cultural League and the Priest-Professor Gheorghe Cotenescu

Simeon Popescu, born in Râpa de Jos in 1848, was educated both in Romania, at Sibiu and Blaj, and also abroad, at Leipzig. He was a priest and teacher in Sibiu and later on in Bucharest.

*He played an important part in the creation of the Cultural League (a league promoting the cultural unity of all Romanians) in Bucharest. Nevertheless, when he died, in 1919, this event was hardly mentioned by the newspapers of the time. An important exception was Nicolae Iorga, who published a brief, but pertinent, article in **Neamul Românesc**. A very impressive article, praising the activity and personality of Simeon Popescu, was also written and published by Gheorghe Cotenescu.*

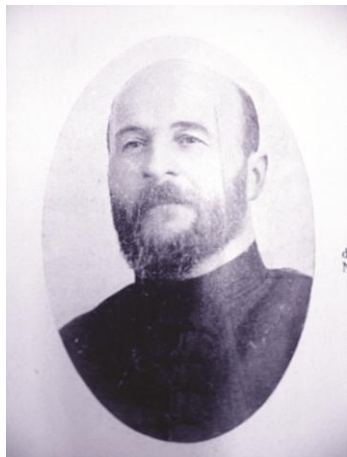
Keywords: *Simeon Popescu, Transylvania, The Cultural League, Nicolae Iorga, pedagogy, Gheorghe Cotenescu*

Prin compromisul din februarie 1867, Imperiul Austriac multinațional se reformează și se transformă într-un regim dualist, cunoscut și sub numele de Imperiul Austro-Ungar (Imperiul cezaro-crăiesc). În dubla monarhie, Ungaria avea dreptul de autoguvernare, națiunile germană și maghiară erau dominante, iar drepturile politice, economice și cultural-religioase ale celorlalte naționalități se restrâng treptat. La sfârșitul secolului al XIX-lea, problemele cu care se confruntau pe toate planurile cele peste 3,5 milioane de români din Austro-Ungaria și în special cei din Transilvania erau din ce în ce mai mari.

Ieșită victorioasă din războiul de independență, România regelui Carol I cunoaște o dezvoltare fără precedent în istorie și oferă o rază de speranță ardelenilor. Mulți intelectuali, dar și tineri dornici de învățatură și de afirmare, trec Carpații și acolo unde ajung nu-și uită frații.

La îndemnul lui Ioan Slavici, Ioan Russu-Șirianu (nepot de soră al scriitorului) și al unor importante personalități din țară (Alexandru Orăscu, V. A. Urechia, Ionel Grădișteanu, Christu Negoescu, D. Marinescu-Bragadiru

etc.), activa studențime bucureșteană (printre care și mulți ardeleni) va discuta în ședințe furtunoase ținute în perioada octombrie-decembrie 1890 și va reuși să înființeze Liga pentru Unitatea Culturală a Tuturor Românilor, asociație care va duce o bogată activitate culturală și politică pentru întărirea unității românilor din România și Transilvania.

Printre persoanele care au jucat un rol important în cadrul Ligii Culturale la sfârșitul secolului al XIX-lea - începutul secolului XX se numără și protopresbiterul și pedagogul mureșean Simeon Popescu, legat de scriitorul Ioan Slavici printr-o prietenie statornică.

Cercetând prin arhive și periodice îngălbenite de trecerea nemiloasă a timpului, ca să însăilez o micromonografie dedicată vieții și activității bunicului meu, preotul-profesor mușcelean Gheorghe Cotenescu, nu mică mi-a fost mirarea să constat înalta prețuire și respectul acestuia față de mureșeanul Simeon Popescu.

Verificând cu atenție cam tot ce s-a scris în timp despre Simeon Popescu, mi-am dat seama că mărturia preotului Gh. Cotenescu nu este cunoscută.

Ca absolvent al Liceului „Gh. Lazăr” din București, consider o datorie de onoare pentru mine ca mureșenii să beneficieze în premieră de această mărturie peste timp. Iar ei să știe că numele profesorului de religie Simeon Popescu este trecut pe placa omagială închinată în 1933 de Comitetul Școlar al liceului bucureștean.

Simeon Popescu, demn urmaș în spirit și în faptă al mitropolitului Andrei Șaguna, a fost un cleric carismatic, un polemist de temut, un publicist cu mare dăruire și un pedagog de mare valoare.

S-a născut la 6 august 1848 în Râpa de Jos (azi Vătava), la poalele Călimanilor, în familie de preot. Școlit la Blaj și Sibiu, este trimis de Andrei Șaguna la Leipzig, unde urmează simultan cursurile facultăților de teologie și filosofie, obținând doctoratul în 1877. Revine la Sibiu și devine profesor la Institutul Teologic-Pedagogic Andreian (1878-1883), preot la vechea biserică Catedrală și protopop al Sibiului (1883-1888). E perioada în care Sibiul devine centrul mișcării naționale ardeleni.

Fermitatea opiniilor și respingerea oricăror compromisuri determină alegerea sa în repetate rânduri ca delegat la conferințele naționale române anuale. Membru important al tinerilor grupați în jurul ziarului *Tribuna* din Sibiu, intră rapid în conflict cu gruparea pasivistă din jurul avocatului Partenie

Cosma, directorul Băncii „Albina,” protejată de Mitropolitul Miron Romanul (cumnatul lui Partenie Cosma). Vizibil deranjat de acuzele ridicate pe linia colaborării sale accentuate cu autoritățile timpului în defavoarea românilor, Mitropolitul Miron manevrează Sf. Sinod, obținând sancționarea drastică și alungarea lui din eparhie. Afectat profund, psihic și material, acceptă imediat să contribuie la îmbunătățirea activității tinerei Facultăți de Teologie din București, la îndemnul lui Titu Maiorescu, ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice. Intervențiile discrete ale Mitropolitului Miron Romanul se soldează și aici cu scoaterea sa de la catedră, cu tot sprijinul lui Maiorescu, care îi va mulțumi. Alte instituții culturale și bisericești bucureștene se grăbesc să apeleze la serviciile sale: profesor de religie la Școala Normală de Institutori (1888-1900), la Seminarul Pedagogic Universitar (1899-1900) și la Liceul „Gheorghe Lazăr” (1901-1918), corector al internatului Liceului „Sf. Sava” (1894-1895), director al Bibliotecii Centrale de Stat (1891-1894), preot-duhovnic la Azilul de fete „Elena Doamna” (din 1901 până la dispariția sa fizică).

Se cunoaște rolul decisiv al ardelenilor, studenți și nestudenți, la înființarea Ligii Culturale, dar nu se pune suficient accent pe includerea lui Simeon Popescu în cadrul primului comitet de conducere al celei mai importante organizații a societății civile românești din Vechiul Regat.

La 17 decembrie 1890, în prezența a 305 de membri cu drept de vot, a fost ales un comitet compus din 21 de persoane (11 studenți și 10 nestudenți), condus de profesorul universitar Alexandru Orăscu (1817-1894), fostul rector al Universității București.

Studenții aleși erau următorii (în ordine alfabetică): Constantin Cernescu, Mihail Dragomirescu, Petre Flor, Ion Lupulescu, Simeon Mehedinți, George Murnu, Petre P. Negulescu, Petru I. Patriciu, Alexandru Tălășescu, Alexandru Teodor și Nicolae Vicol.

Lista membrilor nestudenți includea personalități din diverse domenii de activitate, ardeleni și regățeni, respectiv: academicianul Vasile Maniu, profesorii Nicolae Barbu, Christu Negoescu, Alexandru Orăscu și Simeon Popescu, deputații Ionel Grădișteanu și Nicolae Ionescu, avocatul Grigore T. Brătianu, industriașul Dumitru Marinescu-Bragadiru și hotelierul Ion Mihalcea.

Ca membru de seamă al comunității ardelenilor din București, ia parte la numeroase manifestări oficiale (de ex. este invitat la ședința solemnă a Academiei Române cu prilejul discursului de recepție ținut în 1900 de Episcopul Nicolae Popea al Caransebeșului; în numele comunității ardelenilor din București, depune jerba de flori în 1901 la înmormântarea lui V. A. Urechia, președinte al Ligii Culturale; participă la ceremonia sfințirii noii biserici Catedrale a Sibiului în 1906; ține unul din discursurile de bun venit în

onoarea primarului Vienei, Karl Lueger, sosit pentru a participa la deschiderea Expoziției Generale jubiliare din 1906 etc.).

Adorat de elevii și studenții săi, prețuit de cărturarul Nicolae Iorga, de eruditul arhimandrit Iuliu Scriban și de vicarul patriarhal Veniamin Pocitan, Simeon Popescu se stinge din viață după o grea suferință la 11 februarie 1919, fiind înmormântat la Cimitirul Sf. Vineri din București.

Primul și singurul ziar care își informează publicul la rubrica **Informațiuni** este **Neamul Românesc** din 15 februarie 1919 (stil nou): „*Se anunță moartea preotului SIMEON POPESCU. Răposatul, fost profesor multă vreme la Sibiu și mai apoi și protopop, venise în țară ca specialist în chestiile bisericesti și a ocupat aici multe și însemnate funcții, amestecându-se și în pasionantele discuții privitoare la afacerea Ghenadie [caterisirea Mitropolitului primat Ghenadie Petrescu în 1896, acțiune cu substrat politic - n.a.]. Foarte înalt și slab, cu o siluetă vulturească, era un om care se impunea și prin înfățișare.*”

Cunoscându-l foarte bine ca student naționalist și funcționar în cadrul centralei Ligii Culturale din București, preotul-profesor Gh. Cotenescu, aflat la Sibiu în calitate de confesor militar remobilizat în campania de dezrobire a Ardealului, îi aduce un ultim omagiu în ziarul **Patria** din 5 martie 1919 (stil nou), deplângând ignorarea tristului eveniment atât de presă, cât și de autoritățile de resort.

Prezint în continuare, in extenso, articolul scris de preotul-profesor Gh. Cotenescu, izbitor de actual și după atâția ani de când a văzut lumina tiparului.

„*Moartea protopresbiterului Simeon Popescu*

Zilele trecut s-a stins, ca lumina pe sfârșite a unei candelă, profesorul de religie de la Liceul Lazăr din București, protopresbiterul Simeon Popescu.

Moartea lui ar fi fost ignorată cu desăvârșire, dacă n-am aminti faptul că d. Nicolae Iorga, în Neamul Românesc, a scris duioase rânduri, scurte, despre personalitatea acestui vrednic român și preot.

La urma urmei, ce l-ar fi interesat pe gazetarul român din București asemenea dispariție odată ce defunctul n-a fost stâlț de club [club de partid politic - n.a.] ori „om al zilei” - expresie curentă de care se învrednicesc toți cari s-au cocoțat ca să însemneze ceva... Încă o mențiune și recunoscătoare a faptului că trăim într-o vreme de scepticism și obscurantism, când stomacul este Eul - Axa împrejurul căreia se învârtesc cele mai vulgare interese !

De regretat această omisiune, ales că defunctul n-a fost un orice profesor de religie, ci un ales învățat, precizând în scrisul său, în forme lapidare, credințele și convingerile sale.

Titlurile și ocupațiile publice pe cari le-a avut Simeon Popescu în viața sa au fost expresia muncii și cinstei. Peste tot și-a împlinit datoria cu sfințenie.

A fost un polemist de temut și, fără a jigni separatismul confesional existent între Români, n-a iubit intențiile de pescuit în apă tulbure ale Romano-catolicilor.

Aud că înmormântarea a avut-o, urmat fiind de către elevii Liceului și numai de către 2-3 profesori...

Cred că autoritățile școlare trebuiau să-i cinstească memoria într-o formă mai solemnă bine însemnat, acestea pentru veșnica sa amintire.

Preot Gh. I. Cotenescu”

Într-o lume bulversată de răsturnarea valorilor tradiționale, este vitală identificarea și prețuirea oamenilor valoroși care pot servi generațiilor tinere ca modele veritabile și trainice.

Iar pentru că Biserica și Școala au colaborat, colaborează și vor colabora în permanență pe linia consolidării educației morale a tineretului, protopresbiterul și dascălul Simeon Popescu reprezintă un model demn de urmat prin cele două laturi semnificative ale personalității sale.

Anexă. Scurtă biografie a preotului-profesor Gh. Cotenescu

Cotenescu, I. Gheorghe (n. 1886, Izvoarele, Dâmbovița - 1965, Câmpulung Mușcel).

Preot, psalt, compozitor, profesor, publicist, militant politic. Stabilite în Mușcel din 1912.

Seminarul Central, București (1905), Facultatea de Teologie, București (1910), Conservatorul de Muzică, București (1912). Animator cultural în cadrul concertelor și șezătorilor societăților studențești, ale coralelor *Carmen* și *Hora* și ale Ligii Culturale (București, Craiova, Turnu-Severin, Constanța, Iași, Cernăuți, Chișinău, Cetatea-Albă, Vălenii de Munte, Câmpulung-Mușcel). Preot: parohiile Conțești (1912 - 1913) și Stoenеști, ambele în județul Mușcel (1913-1965). Econom-stavrofor, cu dreptul de a purta pe viață brâu roșu și cruce patriarhală. Confesor militar în spitale de evacuare a răniților și în Regimentul 9 Vânători (1916 - 1919). Căpitan în rezervă, decorat cu ordinul militar „Coroana României.” Activitate didactică, învățător Stoenеști (1919-1922), profesor secundar de muzică (1922 - 1940), seminariile: Câmpulung, Curtea de Argeș, Cernica-Ilfov (printre elevii pe care i-a format: Patriarhii Justin Moisescu și Teoctist Arăpașu). Compoziții cu tematică religioasă. Membru al Ligii Culturale (secțiile București și Câmpulung-Mușcel). Membru

fondator, Partidul Naționalist - Democrat (1910), președinte organizația Mușcel (1922 - 1924). Deputat guvernamental de Mușcel în Parlamentul României din partea Uniunii Naționale (1931 -1932). Președinte: Asociația Preoților Musceleni (2 mandate); cooperative și obști forestiere, Stoenеști. Vicepreședinte: Cămin Cultural Stoenеști. Conferențiar, Universitatea de vară „N. Iorga” Vălenii de Munte, Prahova (1931 - 1943). Primul secretar al Asociației Cântăreților Bisericești din România (1910-1912). Primul redactor-șef al revistei Asociației, *Cultura*. Publicist, cu articole în: *Curentul*, *Neamul Românesc*, *Patria*, *Universul*, *Vremea nouă*, *Cultura* și în presa mușceleană. Susținător pe partea logistică a grupării anticomuniste Haiducii Muscelului (col. Gh. Arsenescu), deținut politic (1949 - 1950). Cîtor principal, cu tablou votiv, al Bisericii Stoenеști, Mușcel (realizată prin subscripție publică, 1919-1939).